

Естествено, в хронологията на нашата национална революция Хаджи Димитър не беше пръв. Самата народна песен ни го е подсказала:

Първият беше вървеше
Георги Раковски от Котел...

Казал го е още Ботев – от 1862 г. според него започва нов период в разгръщането на тази революция и начинател

на този период е великият котленец. Но пак Ботев три години след подвига и гибелта на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа ще напише, че с тази чета се открива нова епоха „в историята на нашето политическо и умствено възраждане“, за да обобщи с пророческа точност: „Будният народ стресна се силно, огледа се и, като не можа да скочи на оръжие, със сълзи благослови великия подвиг на синовете си. **Той видя и усети силата си.**“

Да, чрез Хаджи Димитър и неговите другари, чрез привидната отчаяност на тяхната саможертва народът усети силата си. И затова Хаджи Димитър стана първият, когото народът постави между онези, които в бъдеще ще бъдат неговият национален пантеон.

Изразът национален пантеон разбира се е съвсем условен. Можем да кажем национална митология и с това няма да променим смисъла на нещата. Това е повече категория на националното самосъзнание, на националната самооценка, отколкото светилище или архитектурен паметник. Това е **отношение** към онези, които в известен смисъл създават нацията и затова представата за тях се изгражда чрез културата и най-вече чрез националното изкуство.

В този смисъл първият, който положи основата на българския национален пантеон, е пак Ботев с неговата балада за Хаджи Димитър. След Ботев литературата ни най-вече чрез Вазов ще осмисли трагизма и героиката на Възраждането и ще утвърди в нашата национална памет и традиция онези дейци на тази епоха, чрез които се изявява същината на историческия процес, а това ще рече същината на националното самоизграждане.